

Черкасова С. В.

Ринок фінансових послуг

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

**“Магнолія 2006”
Львів**

УДК 336.76.009.6 (075.8)

Ч 48

*Розповсюдження та тиражування
без офіційного дозволу видавництва
заборонено.*

Рецензенти:

Марцин В. С. – доктор економічних наук, професор, академік Академії наук вищої школи України, завідувач кафедри фінансів Львівського банківського інституту НБУ;

Фаріон І. Д. – доктор економічних наук, професор Тернопільського національного економічного університету.

Ч 48 Черкасова С. В.

Ринок фінансових послуг. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. – Львів: “Магнолія 2006” – 493 с.

ISBN 978-966-2025-13-2

Навчальний посібник з дисципліни “Ринок фінансових послуг” призначений для забезпечення ефективного засвоєння програмного матеріалу та самостійної роботи студентів.

Посібник включає теоретичний виклад тем курсу, завдання для самостійної роботи, тестові завдання, питання підсумкового контролю знань, словник основних термінів, список літератури. До тем практичного спрямування додаються навчальні завдання.

Для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки “Фінанси і кредит”, аспірантів, викладачів, практичних працівників сфери фінансових послуг.

УДК 336.76.009.6 (075.8)

Ч 48

ISBN 978-966-2025-13-2

© С. В. Черкасова
© “Магнолія 2006”

ЗМІСТ

<i>Передмова</i>	8
Тема 1. Ринок фінансових послуг та його роль в економіці	10
1.1. Суть ринку фінансових послуг та його ознаки	10
1.2. Функції ринку фінансових послуг	13
1.3. Поняття фінансової послуги, її ознаки та види	15
1.4. Принципи функціонування ринку фінансових послуг	19
1.5. Проблеми розвитку ринку фінансових послуг в Україні	20
<i>Запитання для самоконтролю</i>	23
<i>Теми рефератів, доповідей та завдань для самостійної роботи</i>	23
<i>Тестові завдання</i>	25
<i>Література</i>	27
Тема 2. Суб'єкти ринку фінансових послуг	29
2.1. Учасники ринку фінансових послуг, їх види та функції	29
2.2. Умови створення та діяльності фінансових установ	32
2.3. Система взаємодії суб'єктів ринку фінансових послуг у процесах акумуляування та переміщення капіталу	40
2.4. Наміри учасників ринку фінансових послуг	45
2.5. Умови та зміст договору про надання фінансової послуги	47
<i>Запитання для самоконтролю</i>	49
<i>Теми рефератів, доповідей та завдань для самостійної роботи</i>	50
<i>Тестові завдання</i>	51
<i>Література</i>	54
Тема 3. Поняття і класифікація фінансового посередництва	56
3.1. Суть, значення та переваги діяльності фінансових посередників ...	56
3.2. Типи фінансових посередників	60
3.3. Функції фінансових посередників	65
3.4. Роль банків у фінансовому посередництві	67
3.5. Необхідність функціонування та розвитку небанківського фінансового посередництва	70
<i>Запитання для самоконтролю</i>	72
<i>Теми рефератів, доповідей та завдань для самостійної роботи</i>	73
<i>Тестові завдання</i>	73
<i>Література</i>	77
Тема 4. Інституційна структура ринку фінансових послуг	78
4.1. Характеристика інституційної структури ринку фінансових послуг ...	78
4.2. Діяльність банків як оферентів фінансових послуг	81

4.3. Особливості функціонування небанківських кредитних установ ...	87
4.4. Загальні принципи створення та діяльності в Україні недержавних пенсійних фондів та їх професійних адміністраторів ...	95
4.5. Особливості діяльності фінансових установ, що надають фінансові послуги на фондовому ринку	99
4.6. Загальна характеристика діяльності страховиків та страхових посередників як Oferentів страхових послуг	103
4.7. Інші види фінансових установ та особливості їх діяльності з надання фінансових послуг	106
<i>Запитання для самоконтролю</i>	110
<i>Теми рефератів, доповідей та завдань для самостійної роботи</i> ...	110
<i>Тестові завдання</i>	111
<i>Література</i>	114
Тема 5. Сегментарна структура ринку фінансових послуг	115
5.1. Загальна характеристика сегментарної структури ринку фінансових послуг	115
5.2. Грошовий ринок	119
5.3. Фондовий ринок	122
5.4. Ринок позик	128
5.5. Валютний ринок	131
5.6. Страховий ринок	136
<i>Запитання для самоконтролю</i>	137
<i>Теми рефератів, доповідей та завдань для самостійної роботи</i> ...	138
<i>Тестові завдання</i>	139
<i>Література</i>	142
Тема 6. Фінансові послуги на грошовому ринку	143
6.1. Депозитні послуги фінансових установ, їх види та характеристика ...	143
6.2. Фінансові послуги банків щодо відкриття та обслуговування рахунків клієнтів	150
6.3. Послуги фінансових установ щодо здійснення грошових платежів та розрахунків	155
6.4. Фінансові послуги з емісії та обслуговування платіжних карток ...	160
6.5. Фінансові послуги з обслуговування вексельного обігу	166
<i>Запитання для самоконтролю</i>	169
<i>Теми рефератів, доповідей та завдань для самостійної роботи</i> ...	170
<i>Навчальні завдання до теми</i>	171
<i>Тестові завдання</i>	175
<i>Література</i>	178

Тема 7. Фінансові послуги на фондовому ринку	180
7.1. Професійна діяльність на фондовому ринку, її види та характеристика	180
7.2. Засади та принципи діяльності торговців цінними паперами	187
7.3. Фінансові послуги з розміщення цінних паперів на ринку	193
7.4. Брокерська діяльність на фондовому ринку	197
7.5. Спільне інвестування як вид фінансової послуги	200
7.6. Управління активами інституційних інвесторів	204
<i>Запитання для самоконтролю</i>	209
<i>Теми рефератів, доповідей та завдань для самостійної роботи</i>	210
<i>Навчальні завдання до теми</i>	211
<i>Тестові завдання</i>	217
<i>Література</i>	220
Тема 8. Фінансові послуги на ринку позик	222
8.1. Кредитування юридичних осіб, як вид фінансової послуги	222
8.2. Лізингові операції фінансових установ	228
8.3. Факторингові послуги банківських установ	232
8.4. Довірчі послуги фінансових установ	235
8.5. Споживче кредитування	239
<i>Запитання для самоконтролю</i>	243
<i>Теми рефератів, доповідей та завдань для самостійної роботи</i>	244
<i>Навчальні завдання до теми</i>	244
<i>Тестові завдання</i>	248
<i>Література</i>	252
Тема 9. Фінансові послуги на валютному ринку	253
9.1. Склад професійних учасників валютного ринку та регулювання їх діяльності	253
9.2. Загальна характеристика валютних операцій та фінансових послуг, що супроводжують їх реалізацію	257
9.3. Участь фінансових установ у реалізації валютних операцій на спотовому та форвардному ринках	264
9.4. Фінансові послуги банківських установ з реалізації міжнародних розрахунків	269
<i>Запитання для самоконтролю</i>	277
<i>Теми рефератів, доповідей та завдань для самостійної роботи</i> ...	277
<i>Навчальні завдання до теми</i>	278
<i>Тестові завдання</i>	280
<i>Література</i>	284

Тема 10. Фінансові послуги на ринку банківських металів	285
10.1. Суть, функції та структура ринку банківських металів	285
10.2. Види фінансових послуг на ринку банківських металів	289
10.3. Особливості торгівлі банківськими металами на внутрішньому та міжнародному ринках	294
<i>Запитання для самоконтролю</i>	298
<i>Теми рефератів, доповідей та завдань для самостійної роботи</i>	299
<i>Тестові завдання</i>	299
<i>Література</i>	303
Тема 11. Фінансові послуги з перейняття ризику	304
11.1. Види діяльності фінансових установ з обмеження ризиків	304
11.2. Загальна характеристика страхових послуг, як інструментів перейняття ризику	308
11.3. Гарантійні послуги фінансових установ	316
11.4. Послуги фінансових установ з недержавного пенсійного забезпечення	320
11.5. Резервування як метод управління ризиками фінансових установ ...	327
<i>Запитання для самоконтролю</i>	334
<i>Теми рефератів, доповідей та завдань для самостійної роботи</i>	334
<i>Навчальні завдання до теми</i>	335
<i>Тестові завдання</i>	337
<i>Література</i>	340
Тема 12. Інфраструктура ринку фінансових послуг	342
12.1. Загальна характеристика інфраструктури ринку фінансових послуг	342
12.2. Діяльність фондових бірж та позабіржових торговельних систем в Україні	348
12.3. Форми діяльності депозитарних установ	353
12.4. Діяльність реєстраторів власників цінних паперів	358
<i>Запитання для самоконтролю</i>	363
<i>Теми рефератів, доповідей та завдань для самостійної роботи</i>	363
<i>Тестові завдання</i>	364
<i>Література</i>	367
Тема 13. Державне регулювання та саморегулювання ринку фінансових послуг	369
13.1. Необхідність, цілі та форми державного регулювання ринку фінансових послуг	369

13.2. Функції та повноваження Національного банку України щодо регулювання ринку банківських послуг	372
13.3. Діяльність Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку щодо регулювання діяльності Oferентів фінансових послуг ...	379
13.4. Повноваження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України щодо регулювання діяльності небанківського фінансового сектора	384
13.5. Заходи впливу уповноважених державних органів за правопорушення на ринку фінансових послуг	389
13.6. Основні проблеми та напрями вдосконалення державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні	397
<i>Запитання для самоконтролю</i>	402
<i>Теми рефератів, доповідей та завдань для самостійної роботи</i>	403
<i>Тестові завдання</i>	404
<i>Література</i>	407
Питання для підсумкового контролю	410
<i>Термінологічний словник</i>	413
<i>Додатки</i>	433

Передмова

В умовах становлення національної економічної системи ринкового типу істотно зростає значення ринку фінансових послуг як важливого механізму акумуляції та перерозподілу у суспільстві фінансових ресурсів. Розвиток банківської системи та небанківського фінансового сектора створює передумови для вдосконалення процесу надання фінансових послуг, збільшення їх видів, забезпечення ефективної взаємодії учасників ринку.

Завдання ринку фінансових послуг полягає в акумуляції та перерозподілі капіталу, наявного в суспільстві, для інвестування його в економіку країни та забезпеченні найбільш повного задоволення потреб споживачів у фінансових послугах за їх обсягом, структурою та якістю. Суб'єкти господарювання в умовах ефективного ринку фінансових послуг одержують можливість залучення додаткових обсягів фінансування на поворотній, платній основі. Реалізація фінансових послуг стримує інфляційні процеси в державі, сприяє стабілізації її фінансового становища, впливає на зростання рівня добробуту населення.

Метою навчальної дисципліни «Ринок фінансових послуг» є формування у студентів основ знань з функціонування ринку фінансових послуг, його ролі в процесах накопичення та руху капіталу, вивчення особливостей та механізмів надання фінансових послуг банківськими та небанківськими фінансовими установами, а також вироблення навичок щодо використання здобутих знань у практичній діяльності.

Завдання дисципліни полягають у розвитку наукового мислення у студентів, формуванні інтересу до самостійної творчої роботи щодо вивчення практики функціонування ринку фінансових послуг в Україні, виробленні сучасних уявлень щодо необхідності інвестування в фінансові активи та суспільної значущості діяльності фінансових посередників у процесах руху і накопичення капіталу.

Дисципліна поглиблює та конкретизує знання, здобуті студентами в результаті вивчення навчальних курсів “Фінанси”, “Гроші і кредит”, “Інвестування”, “Страховання”, і тісно пов'язана з іншими навчальними дисциплінами, що забезпечують підготовку фахівців з фінансів, такими як: “Фінансовий ринок”, “Банківська справа”, “Банківські операції”, “Страхові операції”, “Фінансовий менеджмент” та інш.

У навчальному посібнику висвітлені теоретичні аспекти функціонування ринку фінансових послуг в економіці країни, розглянутий механізм та практика надання фінансових послуг на грошовому, фондовому,

валютному, страховому ринках, ринках позик та банківських металів, визначені особливості реалізації фінансових операцій банківськими та небанківськими фінансовими установами.

Посібник містить викладення теоретичного матеріалу, навчальні та тестові завдання, завдання для самостійної роботи студентів, контрольні питання для перевірки знань, термінологічний словник ключових термінів та список використаної літератури. Використання навчального посібника полегшить засвоєння лекційного курсу та створить передумови для здобуття студентами практичних навичок діяльності на ринку фінансових послуг.

Призначений для студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, фахівців у галузі фінансів і банківської справи.

Навчальне видання

Черкасова Світлана Василівна

Ринок фінансових послуг

Навчальний посібник

Керівник видавничого проекту *В. М. Піча*

Формат 60 × 84/16. Умовн. друк. арк. 30,7.
Гарнітура Таймс Нью Роман.

ПП “Магнолія 2006”

м. Львів-53, 79053, Україна.

Тел. +380503701957; E-mail: magnol06@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб’єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції:

серія ДК № 2534 від 21.06.2006 року,

видане Державним комітетом телебачення і радіомовлення України

Віддруковано у друкарні видавництва “Магнолія 2006”